

Slavko Dakić

Urbanistički zavod grada Zagreba
Zagreb, Proleterskih brigada 45

Oblikovanje grada kao predmet rada i suradnje sociologa

Prijedlog teza

1. Razmatranja lepeze problema koje podstiču tokovi urbanizacije u našoj zemlji imaju višegodišnji kontinuitet — jednako kao i činjenica da su malo utjecala na usmjeravanje i kontrolu tih procesa (i to kako u sferi prostornog planiranja za čije su potrebe dijelom rađena, tako i u sferi političkog samoupravnog odlučivanja).¹

Jedan od zaključaka značajnih za smisao prijedloga koje iznosim iz uvoda spomenute studije glasi: »Ljudski problemi velikih gradova traže danas ljudska rješenja, koja se, dakako, ne mogu postići samo usavršavanjem i bujanjem mehaničke rutine velegradskog života niti pak samo tehničkim zahvatima, odnosno optimalnim tehničkim adaptacijama prostora«.²

2. U okviru ove problematike potrebno je preispitati stanje i predložiti »ljudska rješenja« za *oblikovanje* naših gradova, naročito velikih — ali ne samo njih.

To je tim potrebnije što već površna analiza otkriva nestajanje dimenzije oblikovanja i oblikovanog prostora, kako na razini urbanističkih dokumenata, tako i u realnosti, u njihovoj provedbi.

Princip kvalitetno oblikovanog prostora kroz sumu dobro oblikovanih detalja u praksi je doživio potpuni debakl.

Sve to ne bi razočaravalo da je riječ samo o rezultatima koji pripadaju uskom krugu korisnika; statistička činjenica, međutim, da u takovim okolnostima izrastaju već generacije gradskih stanovnika i da urbani okoliš predstavlja pedagoški medij nemale važnosti, čini temu oblikovanja grada prvorazrednim društvenim pitanjem.

3. Između različitih mogućih sistematizacija aspekata oblikovanja unutar ove teme predlažemo akomodiranje klasifikacije koju smo već koristili u nekim razmatranjima, formulirajući je kao komponente estetske predodžbe.³

¹ Kao jedan od novijih priloga na tu temu navodim studiju: Suvar, Stipe i sur., *Sociološki aspekti urbanizacije Zagreba i zagrebačkog područja*, Institut za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu, 1970 (suradnja za potrebe prostornog plana zagrebačke regije i Generalnog urbanističkog plana Zagreba).

² Suvar, Stipe i sur., op. cit., uvodni dio »Ljudski problemi u velikim gradovima« (autor S. Suvar).

³ Dakić, Slavko i Fedor Križevac, »Lik grada — predodžbe o estetskoj vrijednosti Zagreba«, Zagreb, *Casopis 15 dana*, No. 3, 1974.

- identitet i predodžba o estetskoj vrijednosti grada (u negativnoj formi kao djelomično ili posvemašnje gubljenje identiteta i predodžbe);
- razvoj i karakteristike simbola grada;
- novo mjerilo i novi način izgradnje gradova;
- (ne)uređenost i provizornost pojedinih objekata, cjelina i grupa objekata;
- degradacija prirodnih vrijednosti gradske okoline;
- urbana oprema i vizualne komunikacije u gradskom prostoru;
- uređenost radnih i drugih ambijenata;
- tretman funkcija kolektivnog života u gradu;
- estetske komponente i participacija građana; te
- aspekt »slike« i »lika grada« kao kompleksnog modela.⁴

4. Oblikovanje grada u dosadašnjoj praksi sociologija je u nas problematizirala tek izuzetno⁵ što navodi na zaključak o uvriježenosti tradicionalnog shvaćanja kako to područje pripada samo interesu, znanju i pravu arhitekata.

5. Već poznata kao i novija istraživanja oblikovanja grada, naročito ona sa semantičkom osnovom i instrumentarijem snabdjela su sociologiju i urbanizam relativno uspješnim i oprobanim teorijskim i praktičkim instrumentima za izučavanje ove problematke.⁶

6. Moguće teme koje, po mom mišljenju, vrlo direktno povezuju temu oblikovanja grada sa interesima sociologije kao znanstvene discipline bile bi:

- simboličke funkcije socijalističkog grada
- oblikovanje sistema javnog prometa u gradu
- oblikovanje i organizacija stambene i radne funkcije
- oblikovni tretman objekata i prostora kolektivnog života
- oblikovanje prostora za djecu i stare
- visina izgradnje objekata kao indikator društvenog vrednovanja simboličke funkcije
- semantičke evolucije objekata i područja kulturno-historijske vrijednosti, itd.

7. Zaključujući, citiram kritiku H. Lefebvra upućenu empirijskim sociologijskim metodama: »Takvi aspekti zapaženog iskustva dosižu se lako tehnikama empirijskih anketa, korisnih ali jednostavnih i simplifikatorskih koje ne idu dalje od površine fenomena. Doista precizne, neosporno naučne, te tehnike ne idu do drame. Da bi dosegli dramu potrebni su *teorijski koncepti* (kurziv SD).«⁷

8. *Nepostojanje takvih naročitih sintetičkih teorijskih koncepata u urbanizmu, a koji bi bili interdisciplinarno postavljeni, kompleksno valorizirani i verificirani, smatram također bitnim uzrokom simplifikatorskih tendencija u urbanizmu, a potom i u odlučivanju o problematici prostora.*

Osposobljavanje »nekompetentnih« struka za razumijevanje, kritičko vrednovanje koncepata i rezultata drugih (tobože kompetentnih) struka treba smatrati osnovom *logično koncipiranog interdisciplinarnog rada.*

Iznešeni prijedlozi nemaju veće ambicije nego li da naznače takve mogućnosti na jednom delikatnom aspektu suvremenog grada, potencijalne interdisciplinarne relevantnosti.

⁴ Dakić, Slavko, »Formalne strukturalne i funkcionalne karakteristike zagrebačkog centra«, Zagreb, *Covjek i prostor*, No 5, 1975.

⁵ Upućujem na neke zaključke iz rada: Caldarović, Ognjen i Melita Richter, *Sociološke analize naselja Knežija, Kalinovica, Srednjaci*, Urbanistički zavod grada Zagreba, 1974, nekih novijih istraživanja u Beogradu, te neke preliminarne zaključke *Sociološke studije Centra Zagreba*, koji su djelomično korišteni prigodom izrade urbanističkog plana Centra Zagreba, UZGZ, 1974.

⁶ Spominjem posebno studije K. Lyncha, Christiana Norberga Shulza, Francoise Choay, Renata de Fusca, Umberta Ecce, i dr.

⁷ Lefebvre, Henry, »Prijedlozi«, Zagreb, *Arhitektura*, No 97—98, 1968. Vidi i novije djelo istog autora *Le droit a la ville*, a posebno odio »Sur la forme urbaine«.

Slavko Dakić

DESIGNING OF TOWN AS THE SUBJECT OF WORK AND COLLABORATION
OF SOCIOLOGISTS

Proposition of Theses

(S u m m a r y)

Trying to actuate initiative concerning the interdiscipline collaboration, the author brings out the following theses: (1) human problems of the cities cannot be solved by technical interventions only; (2) forming of a town asks for »human solutions«; (3) when forming a town, an accent should be placed upon the indentity and esthetic value of a town, collective life, participation of citizens etc.; (4) evidently sociology should concern itself with all of the mentioned problems; (5) sociology has the instruments, necessary for the research of these questions, at its disposal; (6) possible answers are close to the ideal of a socialist town; (7) concrete answers lack adequate theoretic concepts; (8) since there are no concepts of the sort, some simplified tendencies in urbanism and decisions in space, appear.

Translated by *Biserka Cesarec*